

Titel: Giensvar paa det i Magazinet for patriotiske Skribentere under No. 100 indkomne Tanker om Nyttten for Dannemark, og om den Danske og Holsteenske Ulds Udførsel; samt en videre Betragtning og Demonstration om de danske Fabriqvers befindende Tilstand og Opkomst, til Fordeel og Nytte for Staden og Handelen imellem begge Rigerne.

Citation: "Giensvar paa det i Magazinet for patriotiske Skribentere under No. 100 indkomne Tanker om Nyttten for Dannemark, og om den Danske og Holsteenske Ulds Udførsel; samt en videre Betragtning og Demonstration om de danske Fabriqvers befindende Tilstand og Opkomst, til Fordeel og Nytte for Staden og Handelen imellem begge Rigerne.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7*, P.H. Høecke, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_007-shoot-workid1_007_012.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 7

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Giensvar paa det i Magazinet for patriotiske Skribentere under No. 100, indkomne Tanker. om Nytten for Dannemark,

og

om den Danske og Holsteenske Ulds Udførsel;

samt

en Videre Betragtning og Demonstration om de Danske Fabriqvers befindende Tilstand og Opkomst, til Fordeel og Nytte for Staden og Handelen imellem begge Rigerne.

Kiøbenhavn

trykt hos Paul Herman Höecke. 1772.

2

3

At besvare de ugrundede Indvendinger, som er anbragt imod Author af det Skrift: Vorläuffige Gedanken von dem Nurtzen der Manufacturen überhaupt, besonders aber in Betrachtung auf Dännemark, er ikke min Hensigt; thi jeg troer, at Author for samme besidder en fornuftig Indsigt, saavel i Henseende Fabrikernes Brug og Nytte, som ellers om det han har skrevet, og altsaa er i Tilstand at svare for sig selv.

Men, for saavidt jeg fornemmer, at min Herre i denne Materie om Fabrikerne ytrer en større Ukyndighed, end som en retskaffen Indsigt om deres nu værende Tilstand: saa finder jeg mig anlediget at tilkiendegive Ham følgende:

4

Siden jeg er den, som for Meere end 14 Aar siden har givet Anledning at befordre de Danske Fabrikers Debit paa Norge, hvor de forhen ingen havde. Dette mit Øyemeed har jeg for saavidt nogenledes seet at kunde skee, uagtet alle de Hindringer, som derved har Mødet mig, dem jeg nu vil forbiegaae, siden jeg derom forhen ved Trykken har tilkiendegivet mine Tanker. Følgelig haver de Danske Fabriker ved min Begyndelse fra Aaret 1758 havt mange Tusinde Rdlrs. Debit paa Norge, og end meere kunde have havt naar de Norske Kiøbmænd har kundet faaet de øvrige Wahrer, som de har forlanget, og tillige dannet efter de udenlandske i Apprectur og Couleurer, samt Stykkerne i Lengde og Brede, og hvorom saa at forholde sig, det almindelige Fabrike-Magazin er ubevist.

I faa Maader synes mig at bør kaldes en vel intentioneret Patriot, som ellers min Herre behager at spotte med i Hans prægtige Tanker om den Holsteenske Ulds Udførsel; og i hvilken Materie jeg heri nærmere vil have den Fornøyelse at besvare Ham, naar

5

jeg først har tilkiendegivet mit Svar paa Deres Fortælling om noget af vore Manufacturers Historie, den jeg formedelst sin rare Indhold ey kan forbiegaae.

De fortæller: at Kong Christian VI. har understøttet vore Fabriker, og anvendt anseelige Bekostninger over deres Etablissement, det tilstaaer jeg; men hvorledes kan De saa aldeles have forglemt at melde om de anseelige Capitaler, som Kong Friderich V. saa rigelig haver anvendt paa samme? og hvis ømme Hierte var at befordre alle sine Undersaatteres Gavn og Beste, saa har Høystsamme ey heller sparet noget til at

fuldbringe Hans Sal. Hr. Faders Dessin. Men af hvad Aarsage at denne Forglemmelse er skeet, veed De selv best at besvare.

Og synes ikke min Herre, at det var værd at see en rigtig Beregning over de anseelige Penge-Summer, som begge Høystsalige Konger har ladet udgive til forberørte Fabrikers Opkomst? Mener De ikke, at alle reedelige Patrioter af Forundring vil spørge: paa hvilken Maade kan man gotgiøre, at saa

6

store Summer kan være anvendte af Vedkommende, som var betroet at distribuere samme til Regjeringens og Landets Nytte, og for hvilken Destribution de kunde vente at staae til Ansvar og Regnskab for Eftertiden?

Efter mine ringe Tanker synes jeg, at det er en Behandling, som er værd at undre over.

De behager at fortælle Publico om den Mængde af Arbeyde, som den Tid var forfærdiget, og tillige saa dyrt, at ingen kunde kjøbe det: En Sag, som enhver Fornunftig anseer at burde været bedre reflecteret af Vedkommende til at paasee Debiten af samme. Men jeg troer, at dersom erfarne og fornuftige Kiøbmænd havde deri havt noget at sige, saa havde ikke saa store Quantiteter af forarbejdede Vahre bleven satte i Verk, forinden de først havde indseet Vahrenes Debit, til hvilke Priser de best kunde bleven debiteret, og derefter videre seer at kunde avancere.

Men man kan tænke, som der da var i anseelig Fond, saa maatte der og tænkes paa Leylighed, at kunde destribuere samme.

7

Videre fortæller De, at et Magazin blev oprettet, og det blev opfyldt med Vahre; der lage Klædet saa længe, at det blev opædt af Orm, og blev solgt for halv Værd.

Det er sandt, vi har havt et Magazin, men mon samme ey for Hans Majestæts Cassa har været mere til Skade end Profit, i Henseende at Vahrenes der blev opædt af Orm? Dog, man kan jo let begribe, at hvor en Mængde af saa mange Vahre befandtes, manglede heller ikke en Mængde af Orme. Men mig er det ikke bevist, at disse Vahre nogensinde er vorden solgt for det halve Værd; thi i det mindste ikke de Vahre, som er sendt til Norge, derfor solgt, men temmelig høyt betalt.

At Magazine, siger De, vil nu ey giøre mere Oplag som forhen, er gandske troeligt; det nødes vel dertil, siden dets Fond er udtømmet.

Kiøbmændene skal give Fabrikanterne dis Conto, saa betaler Magazine, det er ey at laste. Her findes Kiøbmænd, som ere sufficient dertil, i Fald det flal forholde sig, som

8

De siger, og at Magazine skal betale Kræmmeren, som har Credit en Tidlang, meget got. En Credit er nødvendig for en Handelsmand, der selv ofte maae give den.

Kongens Casse, mener Han, nu ey vil tabe saa meget, det er billigt, den bør heller ikke; thi den har tabt alt for meget, og mange uberettigede Personer har profiteret ved dens Tab, og jeg troer nok, den efterdags i saa Maader ikke vil lide noget Tab.

Alligevel siger De strax herpaa: Det gaaer endnu an med vore Manufacturer. Saa længe Kongen har Lyst, at lade sin Casse staae aaben for dem paa den Maade, saa længe indtil de kan drive sig selv, selv skaffe sig Debit ved Vahrenes Godhed og lette Priser, saa frygter De, den bliver udtømt, førend dette skeer. I det mindste meener Han, det aldrig skeer med Manufacturerne her i Staden, hvor Huusleye, Ildebrand, og Levemaade er saa dyr og kostbar.

Af det, som nu er sagt, anseer jeg min Herre, for at være befrygtende og ligesom misundelig over, at Kongens Cassa skal staae

9

aaben for sine Undersaatter. Det er et stort Beviis paa, at De ikke inclinerer til Fabrikernes Opkomst. Efter min ringe Indsigt anseer jeg det for gavnlige og høystnødvendig for en Konge, at understøtte sine Undersaattere, fornemmelig naar samme consernerer hans Landes og Rigers Opkomst. Og man maatte spørge: naar Kongens Cassa er udtømmet, om da ikke enhver Undersaat, efter Formue, maae contribuere til de fornødne Udgifters Bestridelse.

Angaaende Deres Spaadom: at forinden Fabrikerne selv kan skaffe sig Debit & c. Snak: da er dét ilde tænkt og ukierlig frembragt, i Fald De er en indfødt Dansk eller Norsk Undersaat.

Videre: Deres Foregivende om Huusleye og Ildebrand: da gaaer det nok an med de 2de første Poster. Huusleyen er ikke at klage over, ey heller Ildebrand; Levemaaden vil enhver fornuftig Indbyggere paa en oeconomisk Maade nok see at regulere efter sin Indkomme og Tidernes Tilstand. Ordsproget lyder saa: Med meget holder man Huuss

10

holdning; og med det mindre kan man og udkomme.

Man mærker af alt, at min Herre har ingen sand Kundskab om vore Fabriker; men jeg kan troe, at naar Præjudicer og Uvidenhed allierer sig, saa er man saa meget meere paastaaelig i sin Sag.

Men dersom min Begiering maatte finde Sted, saa beder jeg, at De ville behage at lade sig bedre informere om vore Fabrikers Tilstand. De vilde da tilstaae mig, at vore Fabriker ere i en bedre Forfatning, end De troer; thi her findes i Sandhed saadanne Fabrikantere, som ey allene med Arbeydsomhed og Duelighed driver deres Brug, og aldrig har havt nogen Understøttelse af Hans Majestæts Cassa, men selv bragt deres Fabriker i Stand, forskaffet sig Debit, og producerer de beste Vahre, samt billige Priser, og ere tillige saadanne Mænd, som besidder en reel Indsigt i fremmede Rigers Fabrik-Arbeyde. Her findes og flere, skiønt af mindre Formue, dog gode Arbeydere, men allene mangler Afsætning, hvorved de kunde blive sig selv og Landet til Nytte.

11

Om Ulds Udførsel.

I denne Artikel aftvinger De mig at sige Dem min reene Sandhed.

Jeg kan ey noksom forundre mig over, at De saa frit tør skrive en saa haandgribelig Usandhed, og det i et Blad, som de Fornuftige i Publico gjerne læser. De siger: At en Mand, som skriver sig en vel intentioneret Patriot, har vildet vise, at den Danske og Holsteenske Ulds Udførsel er skadelig for Fabrikernes Handel og Landets Opkomst; men, siger De, hans Beviser duer ikke. Vor Danske Uld vil Fabrikantene ikke have, og de kan ikke bruge den; og at, naar vore Hattemagere faaer saa megen de bruger, da de ikke bruger ald vor Uld, hvor skal vi da hen med Resten, i Fald den ey maae udføres?

Af denne urigtige Anbringelse kan jeg ey andet merke, end at De har fundet Behag i at kuldkaste og tilintetgjøre mine Beviser om Uldens Udførsel af Landet, og i saa Maader været nødsaget at tale og forebringe saadan Urigtighed. Men hvorledes lyder ikke Ordsproget: Tael Løgn, saa faaer du Sandhed at vide?

12

Kan det vel være mueligt, at De er ubevist, at saavel i som uden Staden findes Klæde-Fabriker, der aarligen forbruger hver 12 a 13 Skippund af Jydsk Uld, foruden Siællandsk, Pohlsk og Pommersk, og flere andre, som bruge mindre Qvantiteter, alt efter Proportion af deres Afsætning og Formue?

Det er og bekiendr, at paa Kræmmernes Fabrike paa Christianshavn findes henimod 49 Skippund Uld, meer eller mindre kan jeg saa netto ikke sige. Dernæst findes 3de anseelige Tøymager-Fabriker, der bruger tilsammen aarligen 90 Skippund Holsteensk Uld, foruden flere af samme, der bruger mindre Qvantiteter, ligesom deres Formue og Assetning kan være. Iligemaade forbruges af dito Uld og den Siællandske en god Deel af Strømpevæverne til Nathuer og Strømper, og af hvilke Fabriker her findes en stor Mængde.

Endelig vil tilstaaes, at Hattemager-Lauget forbruger aarlig 13 a 14 Skippund Jydsk Uld, aparte Siellandsk, som tiener til Commis-Hatte og grove Sorter; ja man kan

13

gotgjøre, at Hattemagerne har fundet sig nødsaget at besvære sig over Uldens stærke Udskiibning, som dens alt for høye Priser, samt at alle de Hareskind, som her i Provincerne falder, opkøibes af Prangere og Jøder, som de igjen sælger til Commissionairer, der udskiber dem til Lübeck og flere Stæder, saa at Priserne paa begge Deelee ere alt for høye, og desaaarsage ofte har været nødsaget at forskrive dem fra Lübeck, hvor de kan faaes for lettere Kiøb.

Af foranførte Poster kan enhver Upartist dømme, om vor Jydste og Holsteenske Uld forbruges eller ikke, og om mine Bevisers Rigtighed.

Jeg vedgaaer at have forhen skrevet og beviist, at forberørte Ulds Udførsel er skadelig, og rigtig anbragt, hvorledes at de Udenlandske, til deres Nytte og Fordeel, veed at beriigesig af samme; derhos tilkiendegivet, at, naar vore indenlandste Fabrikantere bliver forsynet med meere Debit, da vilde Staden Kiøbenhavn og begge Rigerne profitere noget Anseeligt, og den Jydste og Holsteenske Uld for-

14

bruges hos os selv, og det, som vi havde tilovers, kunde anvendes til den fordeelagtigste Nytte, i Følge vore Fabrikers Debit; fornemmelig vil de udenlandske Fabriker settes i en forlegen Tilstand, naar de ey kunde faae vor Jydske og Holsteenske Uld.

Fornemmelig kan man gjøre sig det Haab, at vore Fabriker ved Tiltagelse af en meere Debit, kunde inden nogle Aars Forløb holde Priserne med de Udenlandske. Da ingen kan negte, at her i Staden og Provincerne findes mange duelige Fabrikantere, saavel af Klæde- som Tøymagere, der intet eftergiver de Udenlandske, i Henseende til Bahrenes Bonitet, som ikke er ubekendt for vore Klæde-Kræmmere, som derved driver en anseelig Handel af indenlandske Vahre, da det fiine Klæde, som her i Staden fabriqueres, falder ikke dyrere end det udenlandske, samt at de Ponce-Couleurer og de Grønne, med fleere Sorter, ere nok saa standhaftige som det Fremmede; men om jeg kunde have noget at udsætte paa det Klæde, som her i Landet forarbejdes: da falder der grove

15

Klæde vel massiv og durabel af Bonitet, og Appreturen ikke saa følende af Fiinhed imod det fremmede; derimod at bruge og slide paa, er det vel 10 pro Cento bedre af Styrke. Vil man ligesaa examinere vore Toymageres Arbejde: da finder man jo de allerbeste Sorter af Callemånqver, Dammaster, Taboretter, Emmens, Stoffer & c. Vahre, saa gode, at de udenlandske ey bedre kan producere dem.

Og hvorledes faaes ikke her i Staden de durableste og fiineste Hatte, saa at hverken Franske eller Engelske, i Følge Bonitet og Priser, kan have det mindste Fortrin.

Men uagtet alt dette, som nu er sagt, saa heder det dog af vore Indfødde, at vore Danske Vahre ere ikke saa gode, og ikke saa billige i Priser som det fremmede, det maae og bør have Fortrin; men jeg veed, at mange der taler saaledes, er hverken Kiendere af Klæde eller Hatte og andre Vahre, og en Deel taler blot efter andres Sigende, som de ansee for store Mænd.

16

Thi som Mangel paa en grundig Indsigt og Kundskab i saa mange andre Tilfælde ofte volder, at det Gode lastes, og det Onde roeses, saa gaaer det og hermed. Bedre var det, at man var sindet som de ædelmodige og ærekiere Engelænder, som holder for en Zirat, at bruge alt hvad som er forarbejdet i deres eget Land.

Af det, som nu er sagt, vil jeg ydmygst og tienligst formode, at ingen veltænkende og retsindig Patriot kan beskylde mig for at have frembragt noget urimelig Snak; thi jeg forsikrer, at min Indsigt er ikke grundet paa en blot Theorie, eller andres Sigende, som ofte bestaaer af langt fratagne Lignelser af fremmede Rigers Oeconomie, eller vidtløftige og urigtige Beregninger om den Told, som Kongen fik førend Forbudet kom ud, item, det Tab, som derved formeenes at være skeet Publico, som i alt ey har mindste Offinitet, eller Liighed, Fabrikers Tilstand her i Riget, men kan ansees for Drømmeværk.

17

Thi naar man imod saadanne urigtige Beregninger vilde forfatte en rigtig Contra-Reigning, og anføre den Fordeel og Nytte, som de Danske Fabriker har tilveyebragt Landet, (uagtet deres indskrænkede Tilstand ved Debit) da er formedelst samme aarligen anseelige Penge bleven i Landet, og mange Tusinde har ved samme havt deres Ophold, og hvoraf de igjen har svaret Consumption, Extra-Skat og andre Byens Onera og Byrder, som i alt vilde udgjøre noget anseeligt; og saadan en Contra-Reigning vilde i de Fornuftiges Øyne blive meere reel og rigtig, end som ermelte fingerede Beregninger.

Og foruden disse Fordeele, som er meldet, vil ingen indsigtfuld Kiøbmand nægte dette, at Staden Kiøbenhavn, i Henseende til Handel og Negotie formedelst Fabrikerne, meere end som forhen har tildraget sig den Norske Handel: (om samme ellers er vorden reflecteret, veed jeg ikke) men det veed jeg og har observeret, at af en Handels-Green kan fremspiire flere og ved adskillige Leyligheder formeeres; og de Ting, som mange anseer

18

for Bagateller og intet, har ofte havt den Virkning, at store Handels- Stæders Negotie derved har aftaget og formindsket.

Lad os i saa Maader conferere Toldbøgerne, da vil visselig befindes, at for en 16 ars Forløb saa har de Norske Kiøbmænds Handel aldrig været saa megen forhen; men naar man vil eftersee samme fra Aaret 1758 indtil nu, saa vil erfares dens Tiltagelse, og hvorledes at fra bemelte Aar, for Norske Kiøbmænds Reigning, er her i Staden kiøbt: Fiine og grove Klæde-Bahre, Stoffer, Ems og adskillige Sorter Tøyer, Hatte, Nathuer og Strømper, SilkeDam- master Silke- og Florettes-Baand, Agramaner, Crepiner, Blomster, og Possement-Vahre,

& c. med flere Sorter, som alle forhen er kjøbt i Amsterdam, Hamburg og Tydskland. De Ostindiske Vahre vil jeg forbigaae, siden samme, fra den Tid Compagniets Handel angik, stedse er bleven kjøbt her i Kiøbenhavn.

Desuden vil befindes, at fra Norge er aarligen hidbragt flere Skibsladninger af Sild

19

og Fisker-Vahre, af hvilke en Deel er gjort Oplag, og siden udskibet til Østersøen.

Ønskelig og ret behagelig var det, at Staden Kiøbenhavn maatte for det første blive et Oplags-Stæd for Norge med saadanne og fleere Vahre. Da kunde de Norske Skibe, som henter fra Øster-Søen Hør, Hamp og Blaar, og treffer ofte contraire Vinde og Storm, som gjør Reysen lang og bekostelig, især imod Høsten, saa vel ved Folke-Hyre, som Kost og Fortæring, Lods-Penge og videre Pelotagie Udgifter, efterdags bekomme disse Vahre her fra Staden, og i saa Maader bespare mange Udgifter og have Vahrene for mindre Bekostninger.

Og at jeg ey skal vorde anseet for, at ville anføre noget urimelig Snak, som ikke kan lade sig gjøre eller practiseres til Negotie her i Staden, naar jeg opregner en Deel af de Fordeele, som Amsterdam endnu Aarligen har af Norges Producter, fornemmelig fra Kiøbstæderne Bergen og Trondhiem; den første med Fiske-Vahre, nemlig Rundfisk, Rotskiær, Titlinger, Langer, Brassen og

20

Bukkeskind; den anden, nemlig Trondhiem, ligesaa med Fiske-Vahre, Tran, Bukkeskind og Pelxerier af adskillige Sorter Skind-Vahre; men fornemmelig en anseelig Capital af Gahr-Kobber; og naar alle disse opregnede Vahre ere alt for ringe i Prisen, saa gjøres deraf Oplag, indtil Priserne stiger. Den største Deel af Gahr-Kobberet forarbejdes i Staden Amsterdam til alle Slags fornødne og brugelige Kar, og forsendes til Braband, Italien og overalt, hvor Hollænderne have deres Lande og drive Negotie. Lykkelig er den Stad, hvor Handelen saaledes drives, at Kiøbmænd, Fabrikantere, Haandværks-Folk og Arbejdere kan subsistere af deres Hænders Gierninger.

Jeg paastaaer ikke ved det som er sagt, at ville foreskrive nogen retskaffen Handelsmand mine Tanker, som noget nyt eller forhen ubekendt. Ney! langt fra, jeg tilstaaer og er bevist, at her i Staden findes mange Indsigtsfulde Handelsmænd, og bær for samme en ærbødig Estime. Jeg troer heller ikke, at nogen agter at practisere noget af mit

21

Opgivende; og saa meget mindre skeer det af dem, der sidder i en fast og sikker Handel, de synes ey, at have nodig at bryde sig dermed; og med alle nye Entrepriser bør man gaae vogtsom frem. Men mon i mit Opgivende ikke findes noget at udtrække til Stadens Fordeel (jo, jeg troer at kunde bevise det, naar forlanges.)

Det er heller ikke min Paastand, at Kiøbenhavn kan erhverve sig saa stor en Handel og Oplager, som Amsterdam; thi det indseer jeg alt for vel, her er alt for mange Hindringer i Veyen, skiønt Kiøbenhavns Beliggende prefererer for Amsterdam; men ikke desmindre bør man benytte sig af det man kan, og ikke forestille sig Umuelighed i det som er muelig, langt mindre vise nogen Efterladenhed og Forsømmelse i det som kan skee. Thi foruden den Fordeel og Nytte, som vor Handel i adskillige Tilfælde har haft ved Stadens Adresse-Contoir, saa kan samme fremdeles tiene en hver Negotierende i begge Rigerne, og hvorved den Sælgende og Kiøbende, som ubekendt for hinanden, kan finde Adgang at blive det.

22

I det øvrige haaber jeg, at den Begyndelse, som meldt, er gjort med vore Fabrikers Handel, som kan formeeres, naar de herefter kan nyde en større Debit, følgelig inden nogle Aar producere de beste Vahre og billigste Priser; og til sammes Befordrelse haaber jeg, at enhver oprigtig Patriot contribuierer efter Formue og got Hierte.

Thi det er et ynkværdigt Syn at see saa mange duelige Haandværker og Fabrikantere, som deals ere forsynede med anseelige Partier af Vahre, og ey at kunde afsette dem; andre igien, som gjerne vil arbejde, maae sidde stille og legge Hænderne i Skiødet, og intet kan udrette: da ellers mange Arbejdere ved samme Brug kunde med Mesterne have deres Levebrød.

Tænker nogen saa ukierlig, at det var for Handelen og Staden meere fordeelagtig, i Fald en frie Handel blev given, da tager de Feyl, og ey rettelig indseer det Ruin og Tab, som deraf vil flyde for Stadens Indvaanere og Landet i Almindelighed. Ak! hvilket ynkværdigt! Syn man da fik at see,

23

at nogle tusinde Mennesker skulde blive brødløse, da Brødet og Føde-Vahrene er desuden i denne dyre Tid

vanskelig nok at erhverve! O ney! Jeg kan ikke forestille mig, at de indsigtsfulde og høbydende Øyne skulde blive formørket af saa uheldige og mørke Skyer: bedre var det, at man aldrig havde tænkt paa at indbringe Konster og Videnskaber iblandt os, som har kostet Regieringen saa store Summer, end som nu at gjøre dem til intet og tillige brødløse, og give de Unge af Landets Børn Anledning at forglemme hvad de har lært, eller nødes til at undvige Landet for at soutinere sig af deres Professioner blandt de Fremmede.

Derimod vilde det være glædelig og fornøylelig at kunde see Fabrikernes Debit, og at mange Tusinde, som virksomme Machiner, at arbeyde med Machiner. Thi ingen kan imodstride, at der ved Arbeyde maae fortienes noget, om det er nok saa lidet; men Ørkesløshed og Ladhed fører alt Ont med sig, og Mennesker geraades derved at begaae mange Laster, og saadanne bør ey taales i en vel-indrettet Stat.

24

Sluttelig begriber jeg nok at kunde blive gjort det Spørsmaal, som jeg selv saa ofte har tænkt paa, uagtet at mine egne Bekymringer og Sorg har givet mig nok at tænke paa, da jeg tillige er en brødløs Mand, og ey gjerne vil være min Næste til Byrde.

Jeg siger, jeg har tænkt paa den Qvæstion, som er værd at kunde besvare; nemlig: paa hvad Maade og med hvilke Midler man best kunde understøtte og skaffe Fabrikerne Debit og Afsætning, til Nytte NB. for begge Rigerne?

Jeg forsikkrer med største Oprigtighed og uden Pralerie (eller at frembringe noget, som allene kan have et blot Skin af det Reelee, eller som man siger, ikkun at røre ved Skallen og ikke tømme til Kiernen); saa anseer jeg det for ikke at være umueligt, at kunde opgive de Aarsager, som kan være gavnlige til Fabrikernes Opkomst, uden at være Hans Majestæts Cassa til nogen Skade, ey heller nogen as Norges Undersaatter, naar det bliver forlangt af dem, som kan authorisere mig dertil. Thi det jeg i saa Maader forhen har indgivet, er ikkun bleven ringe anseet: selvbuden Tieneste bliver gemeenlig forsmædet. Kiøbenhavn den 31 December 1771.

Otto L. Bie.